

המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

משרד החינוך

מערכת שידורים לאומית

מפמ"ר עברית: תומר בוזמן
פיתוח: ענבל גורן, מוריה פלינט

הפסוקית המצומצמת - א

עברית: הבנה, הבעה ולשון – חט"ע

שם המורה: מוריה פלינט

מה נלמד היום

שם הפועל והפסוקית המצומצמת

- התפקידים הרטוריים של שם הפועל
 - התפקידים התחביריים של שם הפועל: פסוקית מצומצמת ונשוא מורחב
 - פסוקית מצומצמת || פסוקית שאינה מצומצמת והמרות ביניהן
 - זיהוי התפקיד התחבירי של הפסוקית המצומצמת
-

ידע מוקדם נדרש

- הבחנה בין שם הפועל לשם הפעולה
- הכרת הנשוא המורחב
- הכרת המשפט המורכב על שלל פסוקיותיו

התפקידים הרטוריים של שם הפועל

האזינו לשיר ונסו למצוא בו שמות פועל

תפקידיו הרטוריים של שם הפועל

חלק מהזמן/ עידן עמדי

חלק מהזמן היו בי חששות על מה

שרציתי להגיד ולא אמרתי אולי כבר לא

אומר

בחלון קטן מולי בווה בפנסי הרחוב

איך ביום הם בודדים ואיך בלילה הם

שבים לחיות

ולפעמים זה גם קורה לי בלילות

לחשוב על כל מה שרציתי להיות

ולפעמים זה מן חיוך כזה מוכר

שעוזר לי להשלים עם שנגמר

לפעמים כשסתם צופה על הבנות

כל כך קשה לי להחזיק את הדמעות

כל אלה בגווני סגול ירוק

מזכירים לי שהטוב כבר לא רחוק

הוא כבר לא רחוק ...

מדוע משתמשים במקרים אלה בשמות פועל?

התפקידים הרטוריים של שם הפועל

- ✓ למקד את תשומת הלב בפעולה או בתהליך
- ✓ להביע סתמיות, אין מבצע פעולה מפורש
- ✓ להפוך את הפעולה לעל-זמנית
- ✓ לאפשר מרחב פרשנות

האקדמיה ללשון העברית

התפקידים הרטוריים של שם הפועל

בשנים האחרונות אנשים ונשים רבים מרגישים חוסר נוחות **לפנות** לקבוצה שרובה נשים בלשון זכר. בציבור אף מהלכת שמועה שהאקדמיה החליטה שיש לפנות אל קבוצה שרובה נשים בלשון נקבה. אבל זו אינה אלא שמועה.

מה מציעה לנו העברית בעניין זה?

בעברית מלשון המקרא ועד ימינו לשון "זכר" היא לא רק לשון זכר אלא גם הלשון הסתמית, הלשון הלא מסומנת. כלומר הצורה שנוקטים כשאין צורך או כשלא רוצים **להבחין** בין המינים.

התפקידים הרטוריים של שם הפועל

לכל המתעניינים הינה רשימה של דרכים המשמשות בשנים האחרונות את מי שמבקשים **להתנסה** בשוויון מגדרי:

👉 יש המחליפים/ות את הלכסן ההיסטורי בנקודה באמצע המילה ומוסיפות.ים סיומת בלשון זכר וגם בלשון נקבה לכל צורת רבים ונקודה חוצצת ביניהם.

👉 יש כותבותים המצמידות את הסיומות זו לזו ללא חציצה דוגמת הסן או הנם.

👉 בטפסים ובתעודות – מנסחים טופס נפרד לזכר וטופס נפרד לנקבה, לדוגמה תעודת בוגרת לסטודנטית ותעודת בוגר לסטודנט.

👉 יש גם המחליפות את הצורה הסתמית הנהוגה ופונים בלשון נקבה ובלשון זכר בצורה אקראית.

👉 יש המשתדלים והמשתדלות **להביא** לצד כל צורת זכר גם צורת נקבה, כגון "מוזמנים ומוזמנות לטקס הסיום של תלמידי ותלמידות בית הספר".

התפקידים הרטוריים של שם הפועל

👉 אפשר גם **להשתמש** בצורות נטולות מגדר, למשל במקום "הירשם לרשימת התפוצה של האקדמיה" אפשר לנסח:
(-) "אפשר **להירשם** לרשימת התפוצה של האקדמיה" – שימוש בשם פועל.

(-) "רישום לרשימת התפוצה של האקדמיה" – שימוש בשם פעולה.
(-) "צרפו אותי לרשימת התפוצה" – שימוש בגוף ראשון.
(-) "רוצה **להצטרף** לרשימת התפוצה?" או "כדאי לך **להצטרף** לרשימת התפוצה" – שימוש בצורות שאפשר **לקרוא** אותן גם בזכר וגם בנקבה כשאינן מנוקדות רוֹצֶה או רוֹצָה, לָךְ או לָךְ.

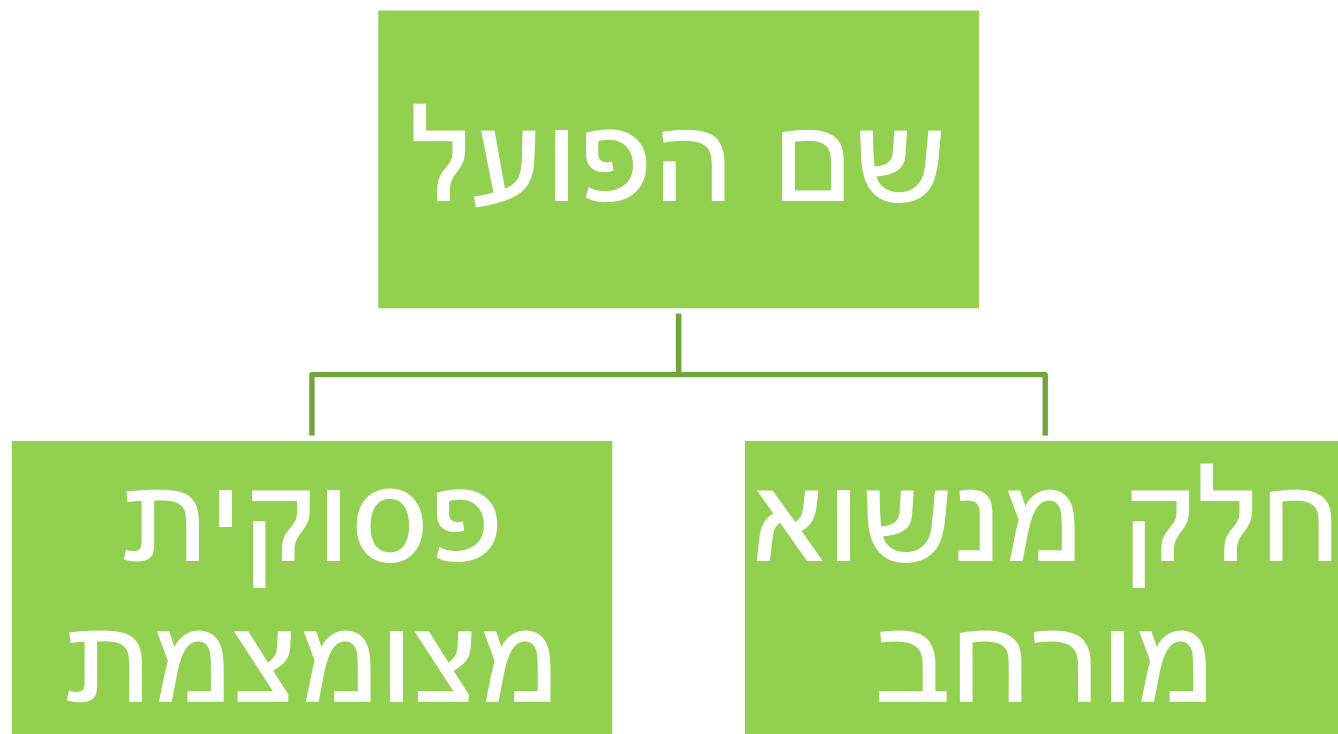

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

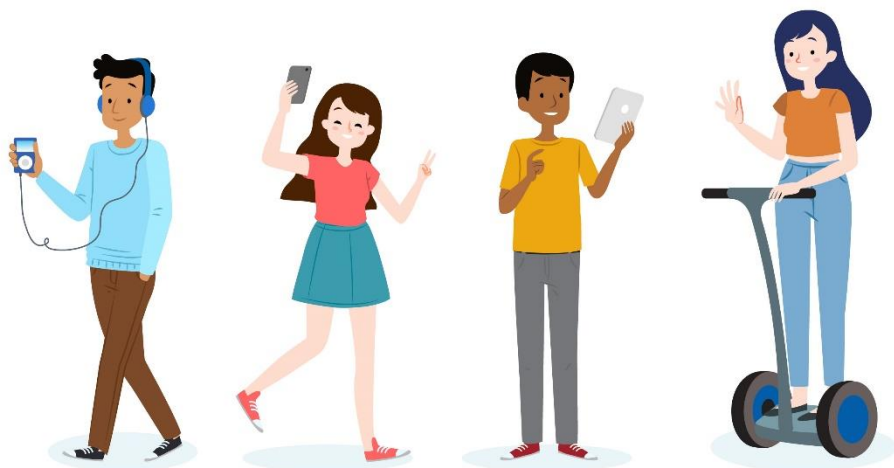
תפקידיו התחביריים של שם הפועל

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

חלק מנשוא מורחב - תזכורת

✓ שם הפועל משמש כנשוא מורחב כאשר הוא מצטרף לפועל נטוי ושניהם מהווים פעולה אחת, שמשמעותה העיקרית נמצאת בשם הפועל.

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

פסוקית מצומצמת

שם הפועל יכול לשמש פסוקית.
שם הפועל פותח משפט משועבד בתוך המשפט העיקרי.

פסוקית זו נקראת פסוקית מצומצמת, משום שאין לה **נשוא** בזמן מוגדר וה**נשוא** שלה אינו מפורש.

האקדמיה ללשון העברית

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

איך נבחין בין פסוקית מצומצמת לנשוא מורחב?

במשפטים שבהם פסוקית מצומצמת, הפועל מציין פעולה אחת ושם הפועל מציין פעולה נוספת.

designed by freepik

- נסענו לחיפה להיפגש עם חברים
- נסענו לחיפה כדי שאנחנו ניפגש עם חברים.

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

איך נבחין בין פסוקית מצומצמת לנשוא מורחב?

שם פועל משמש כנשוא מורחב כאשר הוא מצטרף לפועל נטוי ושניהם מהווים פעולה אחת, שמשמעותה העיקרית נמצאת בשם הפועל.

• דן החל להתאמן בחדר הכושר.

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

איך נבחין בין פסוקית מצומצמת לנשוא מורחב?

פסוקית מצומצמת

- נסענו לחיפה להיפגש עם חברים
- נסענו לחיפה כדי שאנחנו ניפגש עם חברים.

נשוא מורחב

- דן החל להתאמן בחדר הכושר.

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

איך נבחין בין פסוקית מצומצמת לנשוא מורחב?

טייק אוויי (Take away)?
קח וְלֵךְ!

הינה עוד מונח שמשמש אותנו רבות בימים טרופים אלו – טוב לדעת כי החלופה העברית ל־ take away meal היא אֶרוֹחַת קח וְלֵךְ.

ועצה ידידותית – גם אם אתם **מזמינים** משהו **לאכול**, הימנעו מלהזין את עצמכם בזלזול (החלופה העברית לג'אנק פוד).

שתפו ותייגו חברים שכבר מתגעגעים לשבת במסעדה וחברים שנהנים לבשל בבית.

האקדמיה ללשון העברית

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

איך נבחין בין פסוקית מצומצמת לנשוא מורחב?

טייק אוויי (Take away)?
קח וְלֶךְ!

הינה עוד מונח שמשמש אותנו רבות בימים טרופים אלו –
טוב לדעת כי החלופה העברית ל־ take away meal היא אֶרוֹחַת
קח וְלֶךְ.

פסוקית מצומצמת

ועצה ידידותית – גם אם אתם **מזמינים** משהו **לאכול**, הימנעו
מלהזין את עצמכם בזלזול (החלופה העברית לג'אנק פוד).

שתפו ותייגו חברים שכבר מתגעגעים לשבת במסעדה וחברים
שנהנים לבשל בבית.

האקדמיה ללשון העברית

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

איך נבחין בין פסוקית מצומצמת לנשוא מורחב?

טייק אוויי (Take away)?
קח וְלֶךְ!

הינה עוד מונח שמשמש אותנו רבות בימים טרופים אלו –
טוב לדעת כי החלופה העברית ל־ take away meal היא אֶרֶוּחַת
קח וְלֶךְ.

פסוקית מצומצמת

ועצה ידידותית – גם אם אתם **מזמינים** משהו **לאכול**, הימנעו
מלהזין את עצמכם בזלזל (החלופה העברית לג'אנק פוד).

שתפו ותייגו חברים שכבר מתגעגעים לשבת במסעדה וחברים
ש**נהנים לבשל** בבית.

נשוא מורחב

האקדמיה ללשון העברית

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

לפניך שני משפטים ובהם שמות פועל.

א. בשנות השמונים התעורר הצורך להחליט מה יהיו היעדים החדשים.

א. בשנות השמונים החלו תנועות הנוער להתגבר על המשבר.

ציין את מספרו של המשפט שבו שם הפועל פותח פסוקית מצומצמת.

תפקידיו התחביריים של שם הפועל

לפניך שני משפטים ובהם שמות פועל.

א. בשנות השמונים **התעורר** הצורך **להחליט** מה יהיו היעדים החדשים.

נשוא מורחב

ב. בשנות השמונים **החלו** תנועות הנוער **להתגבר** על המשבר.

ציין את מספרו של המשפט שבו שם הפועל פותח פסוקית מצומצמת.

פסוקית מצומצמת ופסוקית שאינה מצומצמת

המרת פסוקית מצומצמת לפסוקית שאינה מצומצמת

כדי להפוך פסוקית מצומצמת לפסוקית "רגילה" עלינו

- להוסיף גוף / מבצע פעולה = כלומר **נושא**
- להפוך את שם הפועל לפועל נטוי המתאים לנושא = כלומר **נשוא**

האקדמיה ללשון העברית

22 במרץ ·

ביחד ננצח במלחמה בקורונה! 📞

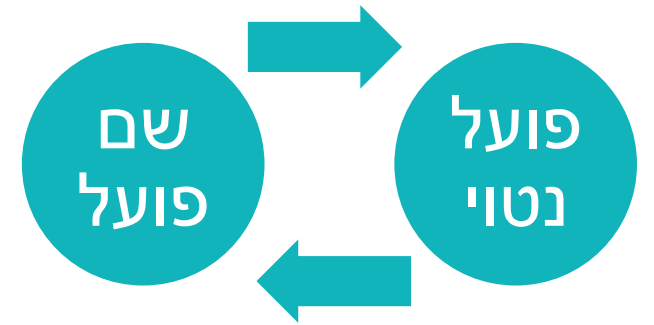

האקדמיה ללשון העברית

המרת פסוקית מצומצמת לפסוקית שאינה מצומצמת

בואו ננסה...

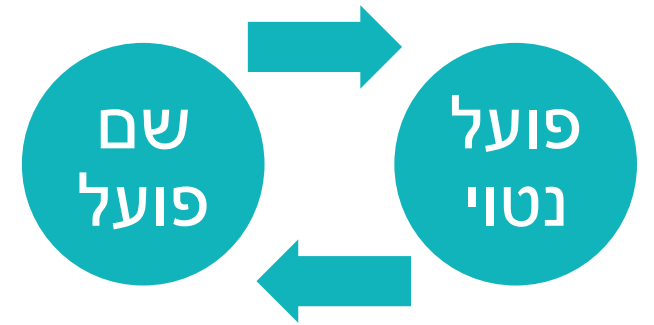
- דן שכנע את חברו **להצטרף** לתנועת נוער.
- דן שכנע את חברו **שהוא יצטרף** לתנועת נוער.

- הרעיון **לנסוע** לנופש בעונה זו של השנה מצא חן בעייני.
- הרעיון **שאנחנו ניסע** לנופש בעונה זו של השנה מצא חן בעייני.

המרת פסוקית מצומצמת לפסוקית שאינה מצומצמת

בואו ננסה...

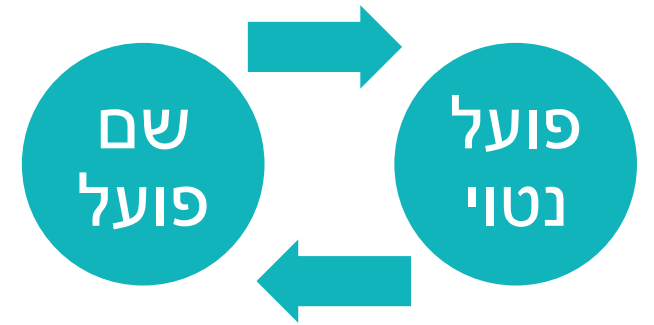
- כדאי לטייל בארץ.
- כדאי שאנשים יטיילו בארץ.
- תפקידם העיקרי של המורים בכיתה א הוא ללמד קריאה וכתובה.
- תפקידם העיקרי של המורים בכיתה א הוא שהם ילמדו קריאה וכתובה.

המרת פסוקית מצומצמת לפסוקית שאינה מצומצמת

ומה עם המשפט הזה?

• אני יכול **ללמוד** בכלים דיגיטליים.

□ אני יכול **לא ללמוד** בכלים דיגיטליים.

← לפנינו משפט ובו נשוא מורחב = פעולה אחת בלבד.

פסוקית מצומצמת

סיכום ביניים

- ✓ פסוקית מצומצמת מכילה שם פועל שאינו חלק מנשוא מורחב.
- ✓ במשפטים שבהם מופיע שם פועל שאינו נשוא מורחב, יש לראות בשם הפועל פתיחה של פסוקית.
- ✓ פסוקית זו נקראת פסוקית מצומצמת, משום שאין לה נשוא בזמן מוגדר והנושא שלה אינו מפורש.
- ✓ כדי להפוך פסוקית מצומצמת לפסוקית "רגילה" עלינו להוסיף גוף / מבצע פעולה = כלומר נושא, ולהפוך את שם הפועל לפועל נטוי המתאים לנושא = כלומר נשוא.

ארץ נהדרת, מה קורה בתוך waze

התפקידים התחביריים של פסוקיות מצומצמות

פסוקיות משלימות מצומצמות

פסוקיות מצומצמות משלימות פועל

הפסוקית
משלימה פועל

```
graph TD; A[הפסוקית משלימה פועל] --> B[פסוקית מצומצמת תיאור]; A --> C[פסוקית מצומצמת מושא];
```

פסוקית מצומצמת
תיאור

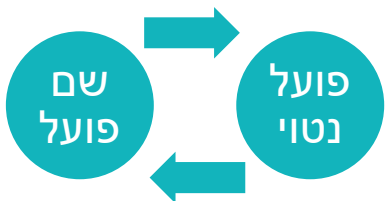
פסוקית מצומצמת
מושא

פסוקיות מצומצמות משלימות פועל

פסוקית מושא מצומצמת

- משרד החינוך **מציע** למנהלי בתי ספר לעודד למידה מרחוק בקרב התלמידים.

פסוקית מושא "רגילה"
□ משרד החינוך **מציע** למנהלי בתי ספר שהם יעודדו למידה מרחוק בקרב התלמידים.

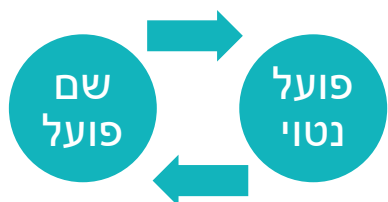
פסוקיות מצומצמות משלימות פועל

פסוקית תיאור מצומצמת

- משרד החינוך **מציע** למורים למידה מקוונת **כדי** לעודד למידה מרחוק בקרב התלמידים.

פסוקית תיאור "רגילה"

- משרד החינוך **מציע** למורים למידה מקוונת **כדי** שהם יעודדו למידה מרחוק בקרב התלמידים.

פסוקיות משלימות פועל

עשרים שניות לנטילת ידיים!

אף אנחנו גייסנו את צביקה פיק ושני בתים מהשיר החביב
"הסבון בכה מאוד" שכתבה מרים ילן שטקליס כדי לעזור
לכם להקפיד על עשרים שניות של נטילת ידיים – הזמן
המומלץ לשמירה על ההיגיינה האישית. (או שמא נאמר
בעברית גהות).

שוטפים ידיים, נוטלים ידיים או דווקא רוחצים? כל הפעלים
אפשריים, העיקר שהידיים תהיינה נקיות!

האקדמיה ללשון העברית

זיהוי תפקיד הפסוקיות

עשרים שניות לנטילת ידיים!

אף אנחנו גייסנו את צביקה פיק ושני בתים מהשיר החביב
"הסבון בכה מאוד" שכתבה מרים ילן שטקלים כדי לעזור
לכם בדבר – הזמן
המומלץ לשמור על ההיגיינה האישית. (או שמא נאמר
בעברית גהות.)

שוטפים ידיים, נוטלים ידיים או דווקא רוחצים? כל הפעלים
אפשריים, העיקר שהידיים תהיינה נקיות!

האקדמיה ללשון העברית

המרת פסוקית מצומצמת לפסוקית שאינה מצומצמת

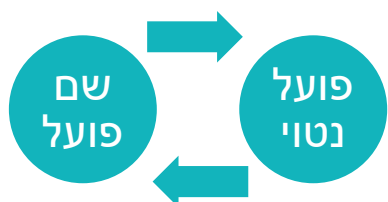
עשרים שניות לנטילת ידיים!

אף אנחנו גייסנו את צביקה פיק ושני בתים מהשיר החביב
"הסבון בכה מאוד" שכתבה מרים ילן שטקליס כדי **שנעזור**
לכם **שתקפידו** על עשרים שניות של נטילת ידיים – הזמן
המומלץ לשמירה על ההיגיינה האישית. (או שמא נאמר
בעברית גהות).

שוטפים ידיים, נוטלים ידיים או דווקא רוחצים? כל הפעלים
אפשריים, העיקר שהידיים תהיינה נקיות!

האקדמיה ללשון העברית

פסוקית מצומצמת משלימת שם

הפסוקית
משלימה שם

פסוקית מצומצמת
לזואי

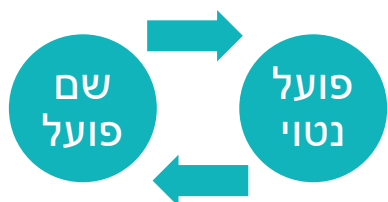
פסוקית מצומצמת משלימת שם

פסוקית לוואי מצומצמת

• משרד החינוך **מדגיש** את הצורך **לעודד**
יצירתיות כתנאי ללמידה משמעותית.

פסוקית לוואי "רגילה"

□ משרד החינוך **מדגיש** את הצורך
שהמורים יעודדו יצירתיות כתנאי
ללמידה משמעותית.

פסוקים משלימות מצומצמות

הסגר או סגר?

באמצעי התקשורת מתלבטים באיזה מונח יש להשתמש

ואנחנו כאן כדי **שנעשה** סדר – בשימוש הרווח בימים אלו

המונח המתאים הוא סָגָר

פסוקים משלימות מצומצמות

👉 הַסֵּגֶר – המילה הַסֵּגֶר נקבעה כחלופה למונח הלועזי קרנטינה – השמת אנשים או בעלי חיים החשודים כנשאים של מחלות בהפרדה ובבידוד עד לבירור מצבם.

המונח מבוסס על הפועל הַסֵּגֶר המשמש בספר ויקרא בנוגע למצורעים: הכוהן בודק את הנגע החשוד בעורו של האדם, ולפי תנאים שהתורה קובעת הוא מסגיר אותו לשבעה ימים (כלומר על האדם להסתגר בביתו); ביום השביעי נעשית בדיקה נוספת ואם אין שינוי בנגע הכהן מסגיר אותו לשבעה ימים נוספים (בסך הכול 14 יום, כמו בימינו):

פסוקים משלימות מצומצמות

👉 סָגַר – למילה סָגַר כמה שימושים בעברית בת ימינו. אחד מהם נוצר ככל הנראה במערכת הביטחון: סגירת יישוב או אזור ואיסור על תושביו לצאת ממנו, כדי **שיתאפשר** לכוחות הביטחון לערוך חיפושים ולעצור חשודים. נראה שלצומצמת פסוקית תואר מצומצמת עולה האפשרות **שירחיבו** את השימוש במילה גם להקשרים שאינם ביטחוניים אלא יישוביים לבריאות הציבור.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם יש פסוקית מצומצמת.

- I. "טכנולוגיה משכנעת" פועלת כדי ליצור סביבות דיגיטליות שהמשתמשים בהן מרגישים שהן נענות לדחפים האנושיים הבסיסיים שלהם.
 - II. בשל הדחף הבסיסי להצליח בתחום החברתי ילדים מבלים אין-ספור שעות בסביבות של מדיה חברתית ומשחקי וידאו.
- תחם את הפסוקית המצומצמת בכל אחד מן המשפטים.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם יש פסוקית מצומצמת.

- I. "טכנולוגיה משכנעת" **פועלת** כדי ליצור סביבות דיגיטליות שהמשתמשים בהן **מרגישים** שהן **נענות** לדחפים האנושיים הבסיסיים שלהם.
 - II. בשל הדחף הבסיסי להצליח בתחום חברתי ילדים **מבלים** אין-ספור שעות בסביבות של מדיה חברתית ומשחקי וידאו.
- תחם את הפסוקית המצומצמת בכל אחד מן המשפטים.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם יש פסוקית מצומצמת.

א. "טכנולוגיה משכנעת" **פועלת** כדי **ליצור** סביבות דיגיטליות

שהמשתמשים בהן **מרגישים** שהן **נענות** לדחפים האנושיים
הבסיסיים שלהם.

ב. בשל הדחף הבסיסי **להצליח** בתחום החברתי ילדים **מבלים**

אין-ספור שעות בסביבות של מדיה חברתית ומשחקי וידאו.

• תחם את הפסוקית המצומצמת בכל אחד מן המשפטים.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם יש פסוקית מצומצמת.

א. "טכנולוגיה משכנעת" **פועלת** כדי **ליצור** סביבות דיגיטליות

שהמשתמשים בהן מרגישים שהן נענות לדחפים האנושיים
הבסיסיים שלהם.

א. בשל הדחף הבסיסי **להצליח** בתחום החברתי ילדים **מבלי**

אין-ספור שעות בסביבות של מדיה חברתית ומשחקי וידאו.

• תחם את הפסוקית המצומצמת בכל אחד מן המשפטים.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם יש פסוקית מצומצמת.

א. "טכנולוגיה משכנעת" **פועלת** כדי **ליצור** סביבות דיגיטליות

שהמשתמשים בהן מרגישים שהן נענות לדרישות האנושיים
הבסיסיים שלהם.

א. בשל הדחף הבסיסי **להצליח** בתחום החברתי ילדים **מבלי**

אין-ספור שעות בסביבות של **חברתיות ומשחקי וידאו.**

• ציין את תפקידה התחבירי של הפסוקית המצומצמת במשפט.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך משפט מורכב.

לכל אדם יש לפחות מנהיג אחד שגורם לו להרגיש מיוחד.

במשפט זה יש שתי פסוקיות, אחת מהן מצומצמת.

• תחם כל אחת מן הפסוקיות, וציין מעליה את התפקיד

התחבירי שלה.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך משפט מורכב.

לכל אדם יש לפחות מנהיג אחד שגורם לו להרגיש מיוחד.

במשפט זה יש שתי פסוקיות, אחת מהן מצומצמת.

• תחם כל אחת מן הפסוקיות, וציין מעליה את התפקיד

התחבירי שלה.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך משפט מורכב.

לכל אדם יש לפחות מנהיג אחד שגורם לו להרגיש מיוחד.

במשפט זה יש שתי פסוקיות, אחת מהן מצומצמת.

- תחם כל אחת מן הפסוקיות, וציין מעליה את התפקיד התחבירי שלה.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך משפט מורכב.

לכל אדם יש לפחות מנהיג אחד שגורם לו להרגיש מיוחד.

במשפט זה יש שתי פסוקיות, אחת מן מצומצמת.

• תחם כל אחת מן הפסוקיות, וציין מעליה את התפקיד

התחבירי שלה.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך משפט מורכב.

לכל אדם יש לפחות מנהיג אחד שגורם לו להרגיש מיוחד.

במשפט זה יש שתי פסוקיות, אחת מן המצומצמות.

• תחם כל אחת מן הפסוקיות, וציין מעליה את התפקיד

התחבירי שלה.

פסוקית מושא
מצומצמת

פסוקית לוואי

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך כותרת של ידיעה עיתונאית.

המלחמה בפייק ניוז: פייסבוק תפיק מהדורת חדשות משלה.

- המר את שני חלקי הכותרת במשפט שתהיה בו פסוקית תכלית מצומצמת.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך כותרת של ידיעה עיתונאית.

משפט פשוט

:

מבע

• המר את שני חלקי הכותרת במשפט שתהיה בו פסוקית

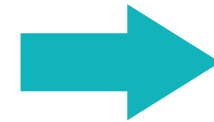
תכלית מצומצמת.

תרגול פסוקיות משלימות מצומצמות

לפניך כותרת של ידיעה עיתונאית.

בפייק ניוז: פייסבוק **תפיק** מהדורת חדשות משלה.

שם עצם

שם פועל

• המר את שני חלקי הכותרת במשפט שתהיה בו פסוקית תכלית

תכלית = כדי

מצומצמת.

← פייסבוק **תפיק** מהדורת חדשות משלה **כדי** להילחם בפייק ניוז.

תודה על ההקשבה!

מצורף תרגול. פתרו ושלחו למורה שלכם.
בהצלחה!

נוהל שימוש ביצירות מוגנות בזכויות יוצרים ואיתור בעלי זכויות

השימוש ביצירות במהלך שידור זה נעשה לפי סעיף 27א לחוק זכות יוצרים, תשס"ח-2007. אם הינך בעל הזכויות באחת היצירות, באפשרותך לבקש מאיתנו לחדול מהשימוש ביצירה, זאת באמצעות פנייה לדוא"ל rights@education.gov.il